

Remissammanställning för

Vitvaror

version 5

1 maj 2013

Nordisk Miljömärkning

Svanenmärkta vitvaror - Remissammanställning

003/Version 5, Datum 1 maj 2013

1	Sammanfattning	1
2	Om remissen	2
3	Sammanställning av inkomna svar	2
4	Kommentarer till kriterierna, i detalj.....	4
4.1	Generella kommentarer	4
4.2	Produktgruppsavgränsning	5
4.2.1	Vad kan Svanenmärkas?	5
4.3	Kommentarer till de individuella kraven	5
4.3.1	Produktkrav (Kap 1)	5
4.3.2	Drift av den Svanenmärkta vitvaran (Kap 2)	9
4.3.3	Specifika produktkrav (Kap 3).....	10
4.3.4	Information till kund.....	14
4.3.5	Kvalitet- och myndighetskrav.....	16
4.3.6	Bilagorna	17
5	Kommentarer till bakgrunden, i detalj.....	17
6	Diskussion och slutsatser	18

1 Sammanfattning

Nordisk Miljömärkning fick flera remissvar som påpekade att kriterierna var omfattande med många krav. Nordisk Miljömärknings ambition är att ha med krav på de områden där en miljömärkning kan göra miljövinster. Att tre enskilda kriterier (Tvättmaskiner, Kyl & Frys och Diskmaskiner) slagits samman till ett kriteriedokument har gjort dokumentet mer omfattande än de tre enskilda.

Efter remissen har Nordisk Miljömärkning gjort en del förtydligande som påpekats av remissinstanser. Nordisk Miljömärkning är tacksamma för dessa kommentarer då det gjort kraven tydligare. Efter remissen har Nordisk Miljömärkning även justerat kraven på tillsatser i plaster. Det är kraven på flamskyddsmedel och ftalater som skärpts.

Det påpekas att kraven på energieffektivitet är mycket skarpa. Nordisk Miljömärkning har valt att lägga kraven på en skarp nivå då Nordisk Miljömärkning räknar med att utveckling går mot ännu mer energieffektiva vitvaror. Energieffektivitet och minskad klimatpåverkan är ett prioriterat miljöområde för Nordisk Miljömärkning. Kriterierna har även uppdaterats till nya standarder för funktionstester av vitvaror (EN 60456).

Totalt inkom 14 svar på remissförslaget för nya kriterier för vitvaror. Fyra remissvar stödjer föreslagna kriterier, två remissvar förkastar kriterier förslaget och övriga kommenterar kriterierna eller har inga kommentarer. Det inkom inga remissvar från Finland kan tilläggas.

Följande krav har justerats efter remissen:

Krav nr	Kommentar/förändring
K3	Kravet på nanomaterial flyttas till K8 Antibakteriella egenskaper.
K4	Kravet förtydligas och det läggs till ett undantag för detaljer som kräver ytbehandling p.g.a. tekniskt behov.
K6	Nordisk Miljömärkning lägger till tre klassificeringar, H350i, H360Df och H360Fd, samt tillåter undantag för TBBP-A för mönsterkort.
K7	Tre ftalater läggs till listan. Bis(2-methoxyetyl)ftalat, Diisopentylftalat och N-pentyl-isopentylftalat.
K12	Kravet tas bort
K15	Kravet gäller blåsmedel till isolerskum i kyl och frys. Krav på GWP och ODP.
K16	Kravet gäller köldmedium i kyl och frys. Krav på GWP.
K17	Kravet tas bort. Ersätt med kraven K14 och K15 i nya versionen.
K18	Kravet justeras och gäller för BPA i plaster.
K22	Testmetod ändras men kravnivån ska vara oförändrad.
K23	Hänvisning till ny standard. Samma kravnivå.
K27	Kravet skrivs explicit i detta krav och hänvisar inte till K15 och K17 som tidigare.
K30	e) anvisning om tvättmedelsdosering förtydligas.

2 Om remissen

Nordisk Miljömärkning har giltiga kriterier för Kyl och frys, version 5,4, Tvättmaskiner, version 4.6 samt Diskmaskiner, version 3.5 som gäller till den 30 april 2014. Nordisk Miljömärkning har tagit fram ett förslag på reviderade kriterier för Svanenmärkning av vitvaror, version 5. Förslagna kriterier har varit på remiss i oktober-december 2012. Förslaget på nya kriterier för Svanenmärkning av vitvaror har utarbetats av en projektgrupp från Nordisk Miljömärkning. Kriterierna för vitvaror har reviderats under 2011 - 2012. Förslagen på krav förankrades hos intressenter genom olika kontakter och möten.

Huvudfokus för revisionen låg på revision av kraven på energieffektivitet samt för specifika produktparameter som t.ex. buller, tvätteffekt och vattenåtgång. Förutom energi och specifika produktkrav har även alla övriga kravområden genomgått och uppdaterats. Speciellt har kraven på kemikalier, flamskyddsmedel i plast och gummidelar samt nanopartiklar på ytor skärpts. Ytterligare har kravstrukturen tillpassat relevanta ekodesignförfordningar och kravtexterna och dokumentationskraven förtydligats.

I denna remissammanställningen är alla kommentarer samlade och besvarade av Nordisk Miljömärkning. Avsikten är, förutom att samla alla kommentarer, att visa hur externa kommentarer har påverkat kraven som ställs. Nordisk Miljömärkning är tacksam för alla svar som hjälper oss i vår kriterieutveckling och hjälper oss i att se till att jobbet med kriterierna följer standarden ISO 14024.

3 Sammanställning av inkomna svar

Totalt inkom 14 remissvar. 4 remissinstanser stöder förslagna kriterier och 2 remissinstans förkastade förslaget. För detaljer se tabell 1-4 nedan. Det kom inga remissvar från Finland och bara ett detaljerat remissvar från producent av vitvara. Två branschorganisationer svarade på remissen. Den svenska branschorganisationen förkastar remissförslaget.

Tabell 1: Sammanställning av svaren. Kolumnerna visar: A. Bara kommentarer, B. stöder förslaget, C. Stöder förslaget med kommentarer, D. Avstår från yttrande och E. Förkastar förslaget med motivering. (Tabellen fylls i slutet ut av PL)

Land	A. Bara kommentarer.	B. Stöder förslaget.	C. Stöder förslaget med kommentarer.	D. Avstår från yttrande.	E. Förkastar förslaget med motivering.	Totalt
Danmark	2			2		4
Sverige			1	1	2	4
Finland	0					0
Norge	0		3	3		6
Island	0					0
Totalt	2	0	4	6	2	14

Tabell 2: Danska remissvar.

Remiss-instans	A. Bara kommentarer.	B. Stöder förslaget.	C. Stöder förslaget med kommentarer.	D. Avstår från yttrande.	E. Förkastar förslaget med motivering.
Plastindustrien	1				
Gram A/S				1	
Vestfrost Solutions				1	
FEHA (Foreningen af Fabrikanter og Importører af Elektriske Husholdningsapparater)	1				
Σ Danska svar: 4	2			2	

Tabell 3: Svenska remissvar.

Remiss-instans	A. Bara kommentarer.	B. Stöder förslaget.	C. Stöder förslaget med kommentarer.	D. Avstår från yttrande.	E. Förkastar förslaget med motivering.
Asko					1
Boverket				1	
Energimyndigheten			1		
EHL (Branchorganisationen för vitvaror)					1
Σ Svenska svar: 4			1	1	2

Tabell 4: Norska remissvar.

Remiss-instans	A. Bara kommentarer.	B. Stöder förslaget.	C. Stöder förslaget med kommentarer.	D. Avstår från yttrande.	E. Förkastar förslaget med motivering.
Arbeidstilsynet				1	
Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet				1	
Direktoratet for naturforvaltning				1	
Egenvalg.no			1		
KLIF (Klima- og forurensningsdirektoratet)			1		
Naaf (Norges astma- og allergiforbund)			1		
Σ Norska svar: 6			3	3	

4 Kommentarer till kriterierna, i detalj

De enskilda kommentarerna från remissinstanser samlas och grupperas i detta avsnitt och följer siffrorna på kraven remissutkastet till kriterier. En del av remissinstanser har kommenterat flera områden i remissutkastet och kommentarer är sedan indelade efter tema. Nordisk Miljömärkning har givit svar på remisskommentarerna och det har gjorts gemensamt om det finns flera rådgivande organ som har kommenterat på samma tema.

4.1 Generella kommentarer

Klima- og forurensningsdirektoratet, Norge

Klima- og forurensningsdirektoratet støtter forslaget og synes det er bra at kriteriene for flere typer produkter blir samlet og at det blir satt strengere krav til hvilke kjemikalier som kan brukes til det ferdige produktet og under produksjon av hvitevarer.

Energimyndigheten

Energimyndigheten tillstyrker i hovedsak forslaget på ny Svanen-märkning av vitvaror. Energimyndigheten ser positivt på att ekodesign- og energimärkningsförfordningarna används som utgångspunkt för Svanen-märkningen.

FEHA (Foreningen af Fabrikanter og Importører af Elektriske Husholdningsapparater), Danmark

FEHA har som brancheforening ikke noget detaljeret synspunkt på det ny forslag. Vores branche har som helhed sit primære fokus på det fælles europæiske energimærke og udviklingen af dette.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning tackar för kommentarerna. Nordisk Miljömärkning önskar också att vitvarorna skall testas efter eksisterande standarder och direktiver och att kraven till effektivitet och prestanda refererar till EU.s energimärkningsförfordning.

EHL (Branschorganisationen för vitvaror), Sverige

Motsätter mig/oss forslaget på grund av följande: Svanenmärkningen används i princip inte på vitvaror.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning ser flera producenter som marknadsför sina vitvaror med en grön profil utöver vad som krävs i EU.s energimärkningsförfordning och Ekodesign. Nordisk Miljömärkning vill hjälpa producenter att märka sina produkter med en officiell miljömärkning som visar at produkten har bättre miljöprestanda än om man enbart uppfyller myndighetens krav. Det vill också ge nordiska konsumenter en möjlighet att välja de bästa produkterna på marknaden ur miljösynpunkt.

Klima- og forurensningsdirektoratet

Klima- og forurensningsdirektoratet støtter forslaget og synes det er bra at kriteriene for flere typer produkter blir samlet og at det blir satt strengere krav til hvilke kjemikalier som kan brukes til det ferdige produktet og under produksjon av hvitevarer.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning tackar för kommentaren.

Norges Astma- og Allergiforbund

Norges Astma- og Allergiforbund ser med stor glede på at Miljømerket Svanen nå oppdaterer sine kriterier til hvitevarer. De aller fleste endringer, oppdaterte og/eller nye krav støtter vi uten videre kommentar. Det er et par punkter vi ønsker å kommentere på under temaene vaskemaskiner og tørketromler der vi mener det er et forbedringspotensial for den allmenne befolkningen, og som vekker bekymring hvis de består som opprinnelig oppført.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning tackar för kommentaren. Se svaren under de specifika punkten.

4.2 Produktgruppsavgränsning

4.2.1 Vad kan Svanenmärkas?

Christina Mjellem, Egnevalg.no

Det er bedre for miljøet av vi lufttørker - jeg synes ikke tørketromler skal svanemerkes, da hverken produksjon eller bruk av disse er gunstig for miljøet.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning är enig i att lufttorkning av kläder sammanbalt med torkning i torktumlare är bättre från en miljösynspunkt. Det är också skälet till att NM inte hade kriterier för torktumlare tidigare. Men inte alla har möjlighet eller tid att lufttorka sina kläder. I enskilda tillfällen och särskilt i små lägenheter vil lufttorkning medföra dåligt inneklimat och i värsta fall hälsoproblemen. Många människor lidar av pollenallergi och kan därför inte torka ute. Nordisk Miljömärknings önskar därför också guida förbrukaren/konsument mot de miljömässigt bästa torktumlare som erbjuds på marknaden. Nordisk Miljömärkning har alltså krav som urskiljer de miljömässigt bästa torktumlarna. Förbrukaren/konsumenten får själva tar beslut om den behöver en torktumlare.

4.3 Kommentarer till de individuella kraven

4.3.1 Produktkrav (Kap 1)

K1 Beskrivning av tillverkningsprocess och material

Asko

Väldigt omfattande krav. Vi tror att det är så pass omfattande att tillverkare anser att det är omöjligt att Svanenmärka. Vi anser att kraven istället bör följa gällande REACH och ROHS direktiv.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning anser att det är viktigt att producenten/ansökan kan ge en beskrivning av tillverkningsprocessen av vitvaran med angivande av olika processsteg. Om man inte kan beskriva processen, är det vanskeligt att ha kontroll på vilka kemikalier och utsläpp produktionen medför. Det finns idag licensinnehavare som producerar halvfabrikat men även färdiga vitvaror via underleverantörer i

Europa och i Asien (t.ex. i Japan, Kina). Produktionen är i många fall utspridd på flera underleverantörer.

REACH och ROHS (RoHS2) direktiv är myndighetskrav. Avsikten med miljömärkning är att producenten kan visa at de uppfyllar krav som är strängare än myndighetens krav, i detta skede respektive ingående farliga ämnen. Som dokumentation kan man använda den materialbeskrivning och de tekniska ritningar som testlaboratorierna godkänner i samband med testerna.

K2 Kemiska produkter, klassificering

Inga remissvar

K3 Kemiska ämnen

Klima- og forurensningsdirektoratet. Norge

Vi støtter kravet om forbud mot bruk av nanopartikler, antibakterielle stoffer som bl.a. sølvioner og flere typer flammehemmere - HBCDD, TBBPA, kort- og mellomkjedete klorparafiner - utover det som reguleres gjennom RoHS-direktivet/produktforskriften.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning tackar för svaret. Om förbud mot flamskyddsmedel se K6.

K4 Metallbeläggningar av delar

Asko

Vi har i dag t.ex. rostfria och förzinkade plåtar. Är detta godkänt? Vi anser att det bör förtydligas vad som är godkända material.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning är enig i att kraven skall förtydligas. Metaller får inte vara belagda med bly, kadmium, krom, nickel, kvicksilver, zink, sexvärt krom eller föreningar av dessa.

I undantagsfall kan ytbehandling av metaller med krom, nickel eller zink accepteras för små delar (t.ex. skruvar, bultar, mekanismer) eller andra delar i de fall detta är nödvändigt på grund av omfattande fysiskt slitage.

Delar kan beläggas med trevärdig krom, nickel, zink eller föreningar av dessa i undantagsfall om detta är nödvändigt på grund av kemiskt eller mekaniskt slitage eller på grund av annat dokumenterat särskilt tekniskt behov.

Förkromningsprocessen ska baseras på trevärd krom. Sexvärt krom får inte användas. Det kommer ställas krav på reningsteknik och omhändertagande av restprodukter och avfall från processen. Det ska inte finnas något som går ut till avlopp från processen, är legerade med krom och är således inte att betrakta som en metallbeläggning och är därför inte omfattat av kraven.

Det föreslås att tilläggskravet ställs på zink vid förzinkning (galvanisering). Utsläppet från ytbehandling med zink ska vara högst: 0,5 mg/l (enligt Ospar). Myndighetskravet på zinkutsläpp är mildare i kommuner i Finland.

Rostfria stål/-plåtar är legerade med krom och är således inte att betrakta som en metallbeläggning och är därför inte omfattat av kraven.

K5 Märkning av plastdelar

Plastindustrien, Danmark

Det foreslås at nedsætte vægtgrænsen fra 50 til 25 g som kriterium for, hvornår plastdele skal mærkes. Der argumenteres ikke for, hvorfor man stiller krav til mærkningen, men vi formoder, at formålet er at øge plastgenanvendelsen. Vi vil dog tillade os at stille spørgsmålstegn ved sagligheden i kravet, når man tager praksis betragtning. I den praktiske genanvendelsesverden vil et mærke på en plastdel, uanset vægten, hverken lette/fremme demonteringen af plastdelene, sorteringen af plastaffaldet, den automatiske identifikation og separation af plastaffaldet samt genanvendelsen.

Det har man da også indset lovgivningsmæssigt, idet Emballagedirektivet (94/62/EC) ikke stiller krav til mærkning af materialerne ud fra ovenstående betragtninger. Derfor er det ganske frivilligt for virksomheder at mærke deres produkter. Hvis de vælger at mærke, så skal de dog anvende Kommissionens meddelelse 97/129/EC.

Vi foreslår derfor, at man i hvidevarekriterierne og i de øvrige svanekriterier, hvor det er relevant, overvejer om kravet skaber en reel værdi i forhold til at øge genanvendelsen af plastaffald, herunder kvaliteten af genanvendelsen.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning är enig om att det i bakgrundsdokumentet inte tydligt argumenteras varför kraven finns. Nordisk Miljömärkning önskar med kraven att främja krav till sortering och återanvändning av plast samt medvetande hos producenten av vitvaror. Nordisk Miljömärkning är enig i att det finns et behov för att värdera hur plast sorteras inom Norden och kraven till märkning av plastdelar fastställas på 50 g. Kravet gäller inte för emballage därför är emballagedirektivet inte aktuellt.

K6 Flamskyddsmedel i plast och gummidelar

Asko

Istället för att använda gamla R-benämningar bör ni använda de nya H-benämningarna (beskrivna i tabell 2 i kriterierna).

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning tackar för kommentaren och uppdaterar kraven med nya H-benämningarna.

Klima- og forurensningsdirektoratet. Norge

RoHS-direktivet er som dere vet revidert og nye krav er vedtatt. Kravene skal også implementeres i produktforskriften.

Selv om det ikke revisjonen medførte krav til forbud mot flere stoffer, så ble virkeområdet utvidet til å gjelde flere produkter og hele produktet. Det betyr at det også settes krav til alle deler av produktet (homogene enkeltdele), ikke bare selve de elektriske delene. På en vaskemaskin f.eks vil også resten av maskinen som karosseriet og trommel være deler hvor kravene i RoHS2 vil gjelde.

Etter vår mening er det derfor viktig at det i kriteriene klart kommer frem at alle homogene enkeltdele i en hvitevare omfattes av kravene i RoHS2. RoHS2 bør spesifikt nevnes under K34 - Myndighetskrav.

Når det gjelder flammehemmere så vil vi nevne at i tillegg til stoffene som nå foreslås i kriteriedokumentet, er det et stoff til som bør nevnes. Det er en fosfororganisk flammehemmer som heter Tris(2-kloretyl) fosfat (TCEP), og som bl.a. er brukt i plastmaterialer. Det er nylig vedtatt at skal oppføres på myndighetenes prioritesliste over farlige stoffer.

TCEP er klassifisert som reproduksjonsskadelig (kan skade forplantningsevnen), er mistenkt å være kreftfremkallende og er giftig i miljøet. Den informasjonen vi har viser også at stoffet brytes svært langsomt ned. Mer informasjon om stoffet fins på Miljøstatus: <http://www.miljestatus.no/Fosforomaniske-flammehemmere> . Stoffet er også strengt regulert i EU.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning tackar för svaret. Tris(2-kloretyl) fosfat (TCEP), är nå tagit med i K6 a). Hänvisar nu till RoHS2 i K34.

K7 Ftalater

Plastindustrien, Danmark

Kriteriet fastsætter, at 11 navngivne phthalater ikke må tilsættes plast- eller gummimaterialer. Kun DEHP, DBP og BBP er klassificerede. DiBP opfylder REACH kriterierne for klassificering. Disse fire phthalater er såkaldte lav-molekylære phthalater, som bliver omfattet af Miljøministerens annoncerede forbud. DINP, DIDP og DPHP er høj-molekylære phthalater, som ikke er mistænkt for at være hormonforstyrrende og som ikke er på kandidatlisten. Vi finder det vigtigt for sagligheden i phthalatdebatten, at miljøkriterierne skelner mellem lav- og høj-molekylære phthalater, dvs. de phthalater, som i dag er klassificerede og de phthalater, som ikke er under mistanke for at være hormonforstyrrende.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Diethylhexylftalat (DEHP), dibutylftalat (DBP) och butylbensylftalat (BBP) är klassificerade som giftiga och reproduktionsstörande, dvs. kan ge nedsatt fortplantningsförmåga och fosterskador. DBP är också klassificerad som miljöfarlig och mycket giftig för vattenlevande organismer. Dessa tre farligaste ftalater (DEHP, DBP och BBP) är totalförbjudna⁴⁷ i leksaker och barnavårdsartiklar. För de tre mindre farliga ämnena diisononylftalat (DINP), diisodecylftalat (DIDP) och dinoktylftalat (DNOP) gäller förbudet leksaker och barnavårdsartiklar som kan stoppas i munnen. Efter remissen har Nordisk Miljömärkning lagt till tre ftalater till kravet; Bis(2-metoxyetyl)ftalat, Diisopentylftalat och N-pentyl-isopentylftalat. Bakgrundsdokumentet har uppdaterats med motiv till detta.

K8 Antibakteriella egenskaper

K9 Nanopartiklar på ytor

Klima- og forurensningsdirektoratet, Norge

Vi støtter kravet om forbud mot bruk av nanopartikler, antibakterielle stoffer som bl.a. sølvioner og flere typer flammehemmere - HBCDD, TBBPA, kort- og mellomkjedete klorparafiner - utover det som reguleres gjennom RoHS-direktivet/produktforskriften.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning tackar för svaret. För flamskyddsmedel se K6.

K10 Emballage

K11 Avfall

Inga remissvar

4.3.2 Drift av den Svanenmärkta vitvaran (Kap 2)

K12 Energianvändning i standby och frånläge

Asko

Asko har lagt stora pengar på att nå de nya Eco-designkraven på 0,5W respektive 1,0W. Vi når precis dessa gränser idag och kommer inte kunna märka några tvättmaskiner eller diskmaskiner om kraven i kriterierna kvarstår. Vi anser att kraven bör ändras till gällande Eco-design krav. Energibesparingen på ett år uppgår till mindre än en tvätt/diskomgång.

Energimyndigheten, Sverige

Kravnivån överensstämmer med de krav som finns i Stand-by förordningen, och Energimyndigheten finner ambitionsnivån tillfredsställande.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning tackar för kommentaren. Krav K12 stryks och flyttas till K34 (lager och förordningar) där Eco-design skrivs i texten. Den styrande parametern i kriteriedokumentet är kraven till energieffektivitet.

K13 Energieffektivitet

Asko

Speciellt för diskmaskiner är det mycket hårda krav. Väldigt få maskiner är A+++märkta idag, föreslår A++ för diskmaskiner.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nya ekodesign- och energimärkningsdirektiven ställer krav på energieffektivitetsklasser som ändras under direktivens giltighetsperiod. För att säkerställa att den Svanenmärkta vitvaran är bättre än lagstiftningen föreslås det i remissen, att den Svanenmärkta kylan/frysaren, tvätt- och diskmaskinen ska uppfylla energieffektivitetsklass A+++ eller bättre i gällande energimärkningsförordning. Det finns redan idag kylar/frysar, tvätt- och diskmaskiner på marknaden som är märkta med A++++¹. Av den norske² samt tillsvarende europeiske hemsidan³ framgår det att flera ulliga producenter idag har diskmaskiner märkta med A++++. Det förväntas att flera diskmaskiner i framtiden vill klara kraven till A++++ och därför önskar Nordisk miljömärkning att kraven till energieffektivitet för kylan/frysaren, tvätt- och diskmaskiner skall uppfylla energieffektivitetsklass A++++.

Energimyndigheten

Energimyndigheten anser att det är bra att högsta energiklassen A++++, ställs som krav för Svanen-märkning för kylar, frysar, tvättmaskiner och diskmaskiner.

Energimyndigheten anser att det är fullt acceptabelt att energiklass A+ ställs som krav för Svanen-märkning av torktumlare, men att det finns utrymme för mer ambitiösa krav. Det finns produkter på marknaden som har märkning A++++ (6 st hittades på www.prisjakt.se) och därmed finns det möjlighet att sätta A++ eller A++++ som kravnivå.

¹ <http://www.besteprodukter.no/home/Vaskemaskin.html>

² <http://www.besteprodukter.no/home/Oppvask.html>

³ <http://www.topten.eu/?page=built-in-2>

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning är enig i att det finns utrymme för mer ambitiösa krav till torktumlare i näste revision av kriterierna. Som det framgår på den svenska hemsidan (www.prisjakt.se) finns det torktumlare (värmepumpstumlare och kondensstumlare) på marknaden i dag som uppfyller energieffektivitetsklass A+++ . På den europeiska hemsidan (topten)⁴ finns det dock inga torktumlare som klarar A+++ men bara A som det bästa. Detta gäller både för maskiner på 6 och 8 kg. Detta är lite konstigt då listorna innehåller produkter från samma producenter.

Svanen har inte haft kriterier för torktumlare tidigare och Nordisk Miljömärkning bedömer att ett krav till energieffektivitetsklass på A+ är et ambitiöst krav i denna version av kriterierna. Detta gäller också jämfört med nya ekodesignkriterier för torktumlare för hushållsbruk: Den 1. november 2013 ska torktumlare uppfylla krav till energieffektivitetsklass C och från den 1. november 2015 energieffektivitetsklass B i ekodesign kriterier för torktumlare för hushållsbruk.

K14 Buller

Inga remissvar

4.3.3 Specifika produktkrav (Kap 3)

Kylar och frysar

K15 Ozonedbrytande(ODP)- och global uppvärmningspotential (GWP) i blåsmedel

K16 Ozonedbrytande (ODP)- och global uppvärmningspotential (GWP) i kölmedier

K17 Angivelse av köldmedier/blåsmedel

Inga remissvar

K18 Polykarbonat i direkt kontakt med mat

Plastindustrien, Danmark

Produkter af polycarbonat (PC), som kommer i direkte kontakt med mad, forbydes i køleskabe pga. brugen af BPA som monomer i fremstillingen af PC. Der henvises til forsigtighedsprincippet som argument. Vi stiller os meget undrende over for brugen af dette princip. Det anføres i baggrundsdokumentet, at EU reglerne på fødevarerområdet er tilstrækkelige til at beskytte mennesker mod de mulige risici for BPA. Alligevel forbyder man brugen af PC i svanemærkekriterierne.

Vi vil derfor gerne bede Miljømærkesekretariatet uddybe, hvilken risiko kriteriet forsøger at tage hensyn til, herunder hvilken yderligere beskyttelse forbuddet mod PC i køleskabe skulle give forbrugeren. Vi vil også gerne høre, hvilke kriterier sekretariatet ligger til grund for brugen af forsigtighedsprincippet i den konkrete sag, dvs. hvorfor man ikke mener, at EU's regler er tilstrækkeligt til at beskytte forbrugeren.

Før man vælger definitivt at udelukke et bestemt plastmateriale i kriterierne, finder vi det rimeligt, at sekretariatet sagligt og videnskabeligt redegør for de overvejelser og kriterier, der ligger til grund for udelukkelsen.

---

⁴ <http://www.topten.eu/english/household/dryers/residential-use-8kg.html>

Nordisk Miljömärknings kommentar

Det är samma resonemang som ligger bakom myndighetens förbud mot användning av BPA i polykarbonatplast i nappflaskor inom EU sedan mars 2011. Vissa länder i Europa, inklusive Sverige, har infört ytterligare begränsningar av BPA. I Danmark, Frankrike och Belgien är BPA förbjudet i matförpackningar som riktar sig till barn under tre år och i juli 2013 träder ett sådant förbud i kraft också i Sverige. Frankrike har valt att gå längre och förbjuder BPA i alla material som kommer i kontakt med mat från och med januari 2015. Många företag har idag redan frivilligt fasat ut användningen av BPA i barnmatsförpackningar⁵.

Tvättmaskin

K19 Vattenåtgång

Asko

I EU förordning nr 1061/2010 finns ingen hänvisning till testrapport. "Testrapport enligt EU förordning nr 1061/2010" bör ändras till "Testrapport enligt standard EN60456".

Energimyndigheten

Energimyndigheten anser att det är bra att använda samma krav som för ekodesign vad gäller vattenförbrukning för tvättmaskiner.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning tackar för kommentaren och hänvisar till EN60456.

Christina Mjellem, Egnevalg.no

Andre hvitevarer: Miljømerking må ikke gå på bekostning av resultat. Hygienisk oppvask må vaskes på høy temperatur. Når jeg må skylle på forhånd, evt med varmt vann, blir det ingen miljøgevinst. Det samme gjelder oppvaskmaskinen. For å få bort lukt og flekker med dagens maskiner og vaskemidler, må jeg vaske på høyere temperatur, med ekstra skyllinger og gjerne flere ganger / oftere. Da blir det ingen miljøgevinst.

Jeg er for maskiner som virker og som holder god kvalitet - slik at de ikke må byttes ut på lang tid. DET ER BRA FOR MILJØET!

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning är enig om att maskinens funktion (att tvätta rent) måste uppfyllas tillsammans med miljökraven. Därför har Nordisk miljömärkning funktionskrav i sina kriterier. Nordisk Miljömärkning har dessutom ett krav på Sköljeffekt.

K20 Centrifugeringseffekt

Asko

I EU förordning nr 1061/2010 finns ingen hänvisning till testrapport. "Testrapport enligt EU förordning nr 1061/2010" bör ändras till "Testrapport enligt standard EN60456".

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning tackar för kommentaren och hänvisar till EN60456.

---

⁵ Kemi, Bisfenol A (BPA), 2013-03-07, tillgänglig från: <http://www.kemi.se/Innehall/Fragor-i-fokus/Bisfenol-A-BPA/> (1 april 2013)

K21 Tvätteffekt

Asko

I EU förordning nr 1061/2010 finns ingen hänvisning till testrapport. "Testrapport enligt EU förordning nr 1061/2010" bör ändras till "Testrapport enligt standard EN60456".

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning är enig i kommentaren och hänvisar till EN60456.

Christina Mjellem, Egenvalg.no

Se kommentar i K19.

K22 Sköljefeekt, alkalimetoden

Asko

Den betygsskala som det nya kriterieförslaget refererar till map sköljprestanda är inte standardiserad. Vi föreslår att följa standarden (EN60456) rakt av. Sköljbetyget räknas då ut genom att man för både testmaskin och referensmaskin mäter skölj effektivitet och dividerar med varandra. Man får då fram ett index och vi föreslår att kravet skall sättas till index $\leq 1,5$, vilket baserat på vår erfarenhet från egna tester på nuvarande Svanenmärkta är en bra sköljprestanda.

Om ovanstående inte godtas krävs hänvisning vad betyg 5 motsvarar, och var man kan hitta "alkalimetoden".

Nordisk Miljömärknings kommentar

Kravet på sköljefeekt ska vara i oförändrat sedan tidigare version av kraven på tvättmaskiner. Betyg 5 motsvarar index mindre än 0,81. Eftersom kravet hänvisat till ny standard har kravet reglerats till index 1,5 eller bättre. Det ska motsvara samma sköljefeekt som det tidigare kravet. Detta kan uppnås med standardprogram eller med standardprogram och tillvalsfunktion.

Christina Mjellem, Egenvalg.no

Se kommentar i K19.

Norges Astma og Allergiforbund

Vi støtter argumentasjonen for at det er hensiktsmessig å sikre tilfredsstillende skylling, men vi synes ikke kravet er hensiktsmessig nok i nåværende form.

Ekstra skyllinger bør ikke være tilvalg, men et fast tillegg i programmet ettersom det fra myndighetenes side ikke stilles konkrete nok krav til kvalitet på denne prosessen. NAAF forventer at flere i befolkningen vil bli plaget dersom fremtidens vaskemaskiner skyller mindre effektivt for å oppnå miljøkrav og myndighetskrav. Vi ønsker å argumentere for dette ut fra følgende punkter:

1. Det kan ikke forutsettes at forbrukeren forstår at maskinen de har kjøpt i god tro i praksis må ha flere skyllinger for å oppnå optimal vask for akkurat dem, som det følger ut fra pkt. 2-4.
2. Klær som er dårlig skylt kan inneholde mer rester av hudirriterende skitt, partikler, mikroorganismer som overlever en vask og ikke minst rester av vaskemidler. Erfaringer fra våre medlemsgrupper er at mange sliter med uspesifikk hudkløe og irritasjon som kan skrive seg fra rester av irriterende stoffer fra tekstil- og klesvask. For slike grupper er det avgjørende at klær blir skylt godt nok. Stimulerer man også i til bruk av redusert vasketemperatur som ikke begrenser antallet levende

- mikroorganismer og støvmidd sammen med lavere vannforbruk ved skylling kan man ikke utelukke en økning i antallet plagede i befolkningen.
3. Hvilket vaskemiddel som benyttes kan man kun oppfordre til og ikke kontrollere. Ved overdosering av pulverbasert vaskemiddel kan det forventes at det blir en økning i vaskemiddelrester i tekstiler/tøy. Det kan oppnås en bedring i kvaliteten på vaskeprosessen med optimalisering av skylningen. Denne bør være trygg for de aller fleste ved at den sikrer at klær inneholder så lave mengder av partikkelrester fra vaskemidlet som mulig.
  4. Stiftelsen Miljømerkning argumenterer også med at i områder med mykere vann (som i Norden) er behovet for skylling mer uttalt.

Vi oppfordrer til at Miljømerket Svanen inkluderer fast krav om ekstra skylning med mål om renere vask og heller et lavt sluttmåltall på 0,19 kW/h/vask. Vi vil også oppfordre Miljømerket Svanen til å vurdere i sine fremtidige kriterier å stille krav til at det skal være samsvar mellom temperaturvalg på vaskeprogrammet og temperaturen i selve vaskevannet som er i kontakt med klærne. Slik det er i dag viser enkelte forbrukertester at dette slett ikke er tilfellet, men at mange produsenter kun følger myndighetskravet om at vannet som skal inn til klærne holder oppgitt temperatur (taenk.dk). Dette har stor betydning for bruken av vaskeprogram som skal holde 55° C eller høyere, ettersom denne temperaturterskelen er et akseptabelt minimum for å begrense videre oppvekst av mikroorganismer og støvmidd.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning är enig med NAAF om att sköljefekten är en viktig funktion av hälsomässiga skäl. Ett krav på extra sköljefekt är inte alltid förenligt med krav på vattenförbrukning. Nordisk Miljömärkning är enig om sköljning är viktigt ur hälsosynpunkt. Det ställs krav på låg vattenförbrukning i energimärkning och ekodesigndirektiv vilket gör att sköljefekten inte har samma prioritet. Det löses dock ofta praktiskt genom att produkterna har extra sköljtillval om man som konsument är angelägen att tvätten sköljs ordentligt. Nordisk Miljömärkning har bedömt att den föreslagna kravnivån är rimlig.

Diskmaskin K23 Vattenåtgång

Asko

EN 50242 kommer i december byta namn till EN 60436.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning är tackar för kommentaren och hänvisar till standarden EN60346.

Energimyndigheten

Energimyndigheten anser att det är bra att maximalt tillåta 1 liter vatten per kuvert.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning tackar för kommentaren.

K24 Diskeffekt

Asko

Finns inga krav på diskeffektivitet i 1059/2010. Bör hänvisa till 1016/2010. Det finns inte heller någon testrapport i 1059/2010. Bör hänvisa till EN 60436.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning tackar för kommentaren och hänvisar till respektive 1016/2010 och EN60436.

Christina Mjellem, Egnevalg.no

Se kommentar i K19.

K25 Torkeffekt

Asko

Det finns inte någon testrapport i 1059/2010. Bör hänvisa till EN 60436.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning tackar för kommentaren och hänvisar till EN60456.

Torktumlare

K26 Kondenseringseffektivitet

Asko

För att automatiskt avsluta program finns andra tekniska lösningar än fuktsensor. Det måste vara funktionen som är viktigast, inte vilken teknisk lösning man väljer. Asko använder sig t.ex. av termistorer för att automatiskt avsluta programmen vid rätt fuktighet.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning är enig i kommentaren. Kraven ändras till att det skall finnas en fuktcensorfunktion för automatiskt avslut av torkprogram.

K27 Köldmedier i värmepump

Inga remissvar

4.3.4 Information till kund

K28 Installations- och bruksanvisning för kylar och frysar

Inga remissvar

K29 Installations- och bruksanvisning för Tvättmaskin

Asko

Under j) står det att man skall ange att en extra sköljning måste aktiveras. Under K22 står det att man kan välja Standardprogram, eget program eller tillvalsfunktion. Vi anser att det rätta är det som står under K22.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning är enig i kommentaren och texten förtydligas att det ska anges att extra sköljning ska aktiveras om det krävs för att Svanens krav ska uppfyllas.

K30 Installations- och bruksanvisning för Diskmaskin

Asko

Under e) står det att doseringen skall anpassas efter vattnets hårdhet. Varför det?? Har man hårt vatten ska man ha avhårdare, och då ska man inte dosera efter vattnets hårdhet eftersom maskinen avhårdar vattnet. Är det så att man inte har avhårdare och vill ”dosera bort” hårdheten är det mycket stor skillnad på olika diskmedel då vissa har avhårdar-funktion inbyggt, och vissa har det inte. Om vi som tillverkare skall rekommendera en dos kommer vi ange en hög dos, som i många fall kommer resultera i kraftig överdosering. Det är betydligt bättre om diskmedelstillverkarna anger detta. Under f) står det ”vid rekommenderat normalprogram”. Fr.o.m. 2013 kommer ”Eco”-programmet vara det program som energiguiden kommer vara baserat på. Vi föreslår formuleringen ”vid rekommenderat program”.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning är enig om att kravet är något otydligt formulerat. Nordisk Miljömärkning förtydligar kravet så att dosering ska anpassas efter hårdeheten på vattnet i maskinen. f) ska även justeras enligt rekommendation.

K31 Installations- och bruksanvisning för Torktumlare

Asko

Under g) står det att man måste ange att blandade material kan förstöra fuktsensorn. Det kan det inte. Däremot kan fuktsensorns funktion påverkas.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning justerar kravet enligt förslaget.

Norges Astma og Allergiforbund

Det foreslås at det skal inngå i K31 en tekst som oppfordrer til å benytte alternative klestørkemetoder for å spare energi.

«Informasjon om att sol och vind är energieffektivt för torkning av kläder. Använd därför klädstreck när vädret tillåter detta.»

Vi støtter i utgangspunktet slike tiltak. Rundt regnet antas minst 900.000 Nordmenn å være i varierende grad plaget i pollensesongen, og tilsvarende befolkningsandeler må nok forventes å forekomme i de andre Nordiske landene. For mange i denne gruppen vil tiltak som å rengjøre oftere innendørs, og hyppigere vask av både hår, klær og sengetøy bidra til å være symptomlindrende. Det er derfor lite hensiktsmessig å oppfordre til å tørke tekstiler/tøy ute når dette kan bidra til å forverre plagene for en betydelig andel av befolkningen.

Vi oppfordrer til at Miljømerket Svanen lager et lite tillegg til teksten som gjør oppmerksom på at man må ta hensyn til muligheten for økte plager i pollensesongen dersom man velger å tørke klær utendørs.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning är enig om att pollenallergi kan begränsa möjligheten att torka utombus, men det är svårt för Nordisk Miljömärkning att ta med tillägg för alla allergier som kan tänkas förekomma. Kriteriedokumentet skulle bli mycket omfattande.

K32 Garantier

Inga remissvar

K33 Reservdelar

Asko

Stavfel på ”Tilltången”.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning är enig i kommentaren och uppdaterar texten.

4.3.5 Kvalitet- och myndighetskrav

K34 Lagar och förordningar (myndighetskrav)

Klima- og forurensningsdirektoratet. Norge

RoHS-direktivet er som dere vet revidert og nye krav er vedtatt. Kravene skal også implementeres i produktforskriften.

Selv om det ikke revisjonen medførte krav til forbud mot flere stoffer, så ble virkeområdet utvidet til å gjelde flere produkter og hele produktet. Det betyr at det også settes krav til alle deler av produktet (homogene enkeltdeler), ikke bare selve de elektriske delene. På en vaskemaskin f.eks vil også resten av maskinen som karosseriet og trommel være deler hvor kravene i RoHS2 vil gjelde.

Etter vår mening er det derfor viktig at det i kriteriene klart kommer frem at alle homogene enkeltdeler i en hvitevare omfattes av kravene i RoHS2. RoHS2 bør spesifikt nevnes under K34 - Myndighetskrav.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning takker for svaret. RoHS2 läggs till i K34.

K35 Ansvarig för Svanen

K36 Dokumentation

Inga remissvar

K37 Vitvarans kvalitet

Asko

Vi förstår inte meningen: ”*Licensinnehavaren ska garantera att kvaliteten i produktionen av den Svanenmärkta vitvaran inte försämras under licensens giltighetstid.*” Det borde vara kvaliteten på produkten som är det viktiga.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Det som menas är att den produkt som är licensierad inte ändras/försämras under tiden den är miljömärkt.

K38 Planerade ändringar

K39 Oförutsedda avvikelser

K40 Spårbarhet

K41 Retursystem

K42 Marknadsföring

Inga remissvar

4.3.6 Bilagorna

Bilaga 1 Analyser och kontroll

Asko

1.2 Krav på provningsinstitut/analyslaboratorium. ISO 9002 används inte längre.

1.4 Krav på provningsinstitut/analyslaboratorium. ”Energieffektivitet, vattenåtgång, centrifugeringseffekt samt tvätteffekt vid full last standardprogram bomull 60°C respektive 40 °C testas enligt (EN 60456:2010).”

bör ändras till:

”Energieffektivitet, vattenåtgång, centrifugeringseffekt samt tvätteffekt vid full- och halv last standardprogram bomull 60°C respektive 40 °C testas enligt (EN 60456:2010).”

”Sköljeffekt testas med alkalimetoden enligt EN 60456. Energieffektivitet, vid full last standardprogram bomull 60°C respektive 40 °C testas enligt (EN 60456:2010).”

Skall det stå:

”Sköljeffekt testas med alkalimetoden enligt EN 60456.”

istället?

1.5 Analysmetoder. EN 50242 kommer i december byta namn till EN 60436.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning korrigerar hänvisningen till EN 60436 och tar bort EN 50242. Nordisk Miljömärkning stryker 9002 från bilagan.

Bilaga 2-7

Inga remissvar

Bilaga 8 Intyg om uppfyllande av gällande bestämmelser vid tillverkning (K34)

Klima- og forurensningsdirektoratet. Norge

Se kommentar i K34.

Bilaga 9 Marknadsföring av Svanenmärkta vitvaror

Inga remissvar

5 Kommenterar till bakgrunden, i detalj

Norges Astma- og Allergiforbund

Vi henviser til:

Bakgrunnsdokumentet s.51-52, kapittel 9.2.4. K22 Sköljeffekt, alkalimetoden

Se kommentar K22 Sköljeffekt.

Norges Astma- og Allergiforbund

Vi henviser til:

Bakgrunnsdokumentet s.55, kapittel 10.1.1. K31 c)

Det foreslås at det skal inngå i K31 en tekst som oppfordrer til å benytte alternative klestørkemetoder for å spare energi.

«Informasjon om att sol och vind är energieffektivt för torkning av kläder. Använd därför klädstretch när vädret tillåter detta.»

Vi stötter i utgangspunktet slike tiltak. Rundt regnet antas minst 900.000 Nordmenn å være i varierende grad plaget i pollensesongen, og tilsvarende befolkningsandeler må nok forventes å forekomme i de andre Nordiske landene. For mange i denne gruppen vil tiltak som å rengjøre oftere innendørs, og hyppigere vask av både hår, klær og sengetøy bidra til å være symptomlindrende. Det er derfor lite hensiktsmessig å oppfordre til å tørke tekstiler/tøy ute når dette kan bidra til å forverre plagene for en betydelig andel av befolkningen.

Vi oppfordrer til at Miljømerket Svanen lager et lite tillegg til teksten som gjør oppmerksom på at man må ta hensyn til muligheten for økte plager i pollensesongen dersom man velger å tørke klær utendørs.

Nordisk Miljömärknings kommentar

Nordisk Miljömärkning har forståelse för problematiken kring allergier men kan inte ta hänsyn till alla konsumenters specialbehov.

6 Diskussion och slutsatser

Totalt inkom 14 remissvar. 4 remissinstanser stöder förslagna kriterier och 2 remissinstans förkastade förslaget. Det inkom kommentarer om att kriterierna var omfattande och i vissa fall svåra att dokumentera.

Remissvar kommenterade att hänvisningar till standarder för testmetoder för funktionskrav, i de Specifika produktkraven, var inaktuella. Nordisk Miljömärkning justerar detta i dokumenten. Kriterierna har uppdaterats till nya standarder för funktionstester av vitvaror (EN 60456).

Nordisk Miljömärkning fick flera remissvar som påpekade att kriterierna var omfattande med många krav. Nordisk Miljömärknings ambition är att ha med krav på de områden där en miljömärkning kan göra miljövinster. Att tre enskilda kriterier (Tvättmaskiner, Kyl & Frys och Diskmaskiner) slagits samman till ett kriteriedokument har gjort dokumentet mer omfattande än de tre enskilda. Efter remissen har Nordisk Miljömärkning gjort en del förtydligande som påpekats av remissinstanser. Nordisk Miljömärkning är tacksamma för dessa kommentarer då det gjort kraven tydligare. Efter remissen har Nordisk Miljömärkning även justerat kraven på tillsatser i plaster. Det är kraven på flamskyddsmedel och ftalater som skärpts.

Det påpekas att kraven på energieffektivitet är mycket skarpa. Nordisk Miljömärkning har valt att lägga kraven på en skarp nivå då Nordisk Miljömärkning räknar med att utveckling går mot ännu mer energieffektiva vitvaror. Energieffektivitet och minskad klimatpåverkan är ett prioriterat miljöområde för Nordisk Miljömärkning.

Det inkom flera remissvar rörande kemikaliekraven. Kraven på flamskyddsmedel har ändrats till aktuella H-fraser istället för R-fraser. Nordisk Miljömärkning har även lagt till H360Fd och H360Df för tydlighetens skull. Nordisk Miljömärkning har efter remiss förtydligat kravet på flamskyddsmedel, K6. Det inkom även remissvar för kravet på

ftalater. Efter remissen har Nordisk Miljömärkning lagt till krav på fler ftalater som finns med på EUs kandidatlista; bis(2-methoxyetyl)ftalat, diisopentylftalat och n-pentyl-isopentylftalat.

Nordisk Miljömärkning fick även kommentarer för kraven på metallbeläggningar av delar, K4. Nordisk Miljömärkning har justerat kravet med en justering för vilka delar som kan metallbeläggas då disk och tvättmaskiner används i fuktiga miljöer.

Flera remissinstanser hade synpunkter på installations- och bruksanvisningen för vitvaran.

Tabell 5: Översikt för ändringar i kriterierna.

Krav nr	Kommentar/förändring efter remiss
K1	Ingen förändring
K2	Ingen förändring
K3	Kravet på nanomaterial flyttas till K8.
K4	Kravet förtydligas och det läggs till ett undantag för detaljer som kräver ytbehandling pga tekniskt behov.
K5	Ingen förändring
K6	Nordisk Miljömärkning lägger till tre klassificeringar, H350i, H360Df och H360Fd, samt tillåter undantag för TBBP-A för mönsterkort.
K7	Tre ftalater läggs till listan. Bis(2-methoxyetyl)ftalat, Diisopentylftalat och N-pentyl-isopentylftalat.
K8	Nanokravet flyttas hit.
K 9	Kravet tas bort
K10	Ingen förändring
K11	Ingen förändring
K12	Kravet tas bort
K13	Ingen förändring
K14	Ingen förändring
K15	Kravet gäller blåsmedel till isolerskum i kyl och frys. Krav på GWP och ODP.
K16	Kravet gäller köldmedium i kyl och frys. Krav på GWP.
K17	Kravet tas bort. Ersätt med kraven K14 och K15 i nya versionen.
K18	Ingen förändring
K19	Ingen förändring
K20	Ingen förändring
K21	Ingen förändring
K22	Testmetod ändras men kravnivån ska vara oförändrad.
K23	Hänvisning till ny standard. Samma kravnivå.
K24	Ingen förändring
K25	Ingen förändring
K26	Ingen förändring
K27	Kravet skrivs explicit i detta krav och hänvisar inte till K15 och K17 som tidigare.
K28	Ingen förändring
K29	j) förtydliga att extra sköljprogram ska aktiveras om det krävs för att uppfylla Svanens krav på sköljeffekt.
K30	e) anvisning om tvättmedelsdosering förtydligas. f) det justeras att det gäller rekommenderar program.
K31-K42	Ingen förändring